

Oponentský posudek na habilitační konání Ing. Vladimíra Šagáta, PhD. v oboru „Manažment“

Autor habilitační práce: Ing. Vladimír Šagát, PhD.

Název habilitační práce: „Kontrolný systém v manažmente regionálnej samosprávy SR – vybrané problémy“

Habilitační práci hodnotím podle níže uvedených kritérií následovně:

a) aktuálnost tématu a vymezení výzkumného předmětu

Habilitační práce se zabývá aktuálními problémy kontrolního systému v managementu regionální správy ve Slovenské republice. Z hlediska předmětu zkoumání se habilitační spis, jak avizuje samotný název, zabývá vybranými problémy kontrolního systému v managementu regionální samosprávy ve Slovenské republice. Je tomu skutečně tak. Problém kontroly je svojí povahou značně rozsáhlým problémem mající přesahy do jiných vědních disciplín. Autor se snaží tuto komplexnost problému vyjádřit prostřednictvím pojmů „objekt výzkumu“ a „předmět výzkumu/výzkumný předmět). Na jejich vztah, podaný autorem, reaguji v další části posudku.

Pokud se týká aktuálnosti tématu, tak ta je dána především naléhavou potřebou systémového řešení kontroly na úrovni regionální samosprávy. „Klasický“ pohled na problém kontroly je nedostačující. Autor habilitačního spisu si tuto skutečnost uvědomuje a předkládá nový pohled na kontrolní systém v duchu moderní ekonomické a manažerské teorie. S autorovými teoretickými pohledy jsem měl možnost se průběžně seznamovat v jeho publikacích. Zaujaly mě, poněvadž se zabývám obdobnou problematikou. Jeho publikace potvrzují, že je odborníkem na danou problematiku.

Závěrem k tomuto hodnoticímu kritériu konstatuji, že habilitační spis řeší aktuální problém. Nastoluje otázku, jak vytvářet transparentní kontrolní systém, který by naplňoval kritéria 4E (resp. 3E) a zároveň splňoval podmínky transparentnosti a podporoval vyšší výkonnost celého systému veřejné správy. Konstatuji, že autor s ohledem na uvedenou skutečnost zvolil adekvátní vymezení výzkumného předmětu (s určitou následující připomínkou): Výzkumný předmět je definován na s. 46 takto: „Hlavným predmetom výskumu práce je vonkajšia a vnútorná kontrola v objekte výskumu, ktorým je celá vyčerpávajúca vzorka regionálnej samosprávy SR vo forme všetkých 8 samosprávnych krajov, ktoré vychádzajú z územno-správneho členenia Slovenska“. Autor využívá bohatost slovenského jazyka, který umožňuje rozlišit mezi pojmy „objekt“ a „předmět výzkumu“. V uvedeném vymezení však dochází k určité nejasnosti (s ohledem na extenzi a intenzi obou pojmů a také možné víceznačnosti daného tvrzení). Bylo by vhodné, aby se autor k tomuto vyjádřil v rámci představení své habilitační práce. Na problém vymezení předmětu ukazují i v té části posudku, která se zabývá metodami. Celkově však konstatuji, že předmět zkoumání odpovídá svojí povahou výzkumnému předmětu požadovanému na habilitační konání v oboru „Manažment“.

b) stanovení cílů a jejich naplnění

Habibitant si klade následující hlavní cíl: „na základe samostatne vypracovanej metodiky a nadväzujúceho výskumu preskúmať vybrané najdôležitejšie súčasné problémy kontrolného systému regionálnej samosprávy SR a navrhnúť ich efektívne a účinné riešenie“ (s. 13). Jak je z vymezeného hlavního cíle zřejmé, autorem definovaný hlavní cíl je možné dekomponovat na dvě složky a to na:

a) analytický cíl, který je zaměřen na prozkoumání současného stavu kontrolního systému regionální samosprávy SR;

b) na cíl syntetický, který orientuje výzkumné úsilí na návrh změn přispívajících ke zdokonalení kontrolního systému tak, aby dosáhl vyšší efektivity a účinnosti.

Závěrem k hodnocení kritéria „stanovení cílů a jejich naplnění“ konstatuji, že obě složky hlavního cíle považuji za splněné. Autor prokazuje, že se daným problémem zabývá a prakticky se v něm orientuje.

c) struktura habilitační práce

S ohledem na výzkumný předmět a stanovené výzkumné cíle byla zvolena struktura habilitační práce. Odpovídá požadavkům na kvalifikační práce obdobného druhu. Jsou vymezena teoretická východiska, poté představena metodika práce a výzkumné metody a následně analyzovány cíle a determinanty kontrolního systému v regionální samosprávě SR. Habilitační spis ústí do diskuse a závěru. Z formálního hlediska neshledávám žádné závažné nedostatky ve struktuře v habilitační práci s jedinou poznámkou, že bych považoval za vhodné promítnout do osnovy (výslovně do názvu kapitol) habilitačního spisu i syntetický cíl. Pohlédneme-li na osnovu, tak celá třetí a čtvrtá kapitola *explicite* odkazuje na *analýzu* cílů a *analýzu* kontrolní činnosti. a nikoli na syntetické implikace. Ty najdeme (*implicite*) až v diskusi, závěrech a doporučeních.

d) východiska zkoumání

Habibitant věnuje náležitou pozornost teoretickým východiskům zkoumání. Prokazuje, že velmi dobře pozná stav vědecké diskuse, názory jednotlivých autorů. Potvrzuje přitom velmi dobrou analytickou schopnost kriticky a tvořivě pracovat s vědeckými prameny. Kladně hodnotím fakt, že autor taktéž tvořivě přispívá do rozpracování teoretických východisek. Nabízí například vlastní pohled na klasifikaci kontroly (viz tab. 1, s. 26) a podává její podrobnou charakteristiku. Dílčí závěr k hodnocení kritéria „východiska zkoumání“: splněno bez výhrad.

e) metodika práce a metody zkoumání

Tato část habilitační práce a metody zkoumání je obsažena v kapitole 2. K této části mám následující poznámky. Celkově tato část splňuje požadavky kladené na habilitační práci. Mám však některá doporučení či připomínky. Považoval bych za vhodné na úvod druhé kapitoly (bylo možné zařadit i do kapitoly předchozí) seznámit čtenáře s použitou

metodologií. Ta není explicitě zmíněna. (Pro korektnost méj kritiky poznamenávám, že habilitant zmiňuje problém pozitivního a normativního přístupu u metod, viz s. 52). Autor poté vymezuje výzkumný předmět. Tento problém má zajisté svoje místo v této části práce. Dílem jej ale nalézám i v úvodu, kde se na s. 14 hovoří o „samotném výzkumu předmětného problému...“. Či autor nemá na mysli předmět výzkumu, ale něco jiného (označeného jako „samotný výzkum předmětného problému“), mně není jasné. Nedovedu striktně určit, co daný termín denotuje a co je referentem. Bylo možné též v úvodu této části začít objasněním postupu. Osobně bych preferoval např. formou tabulky s doprovodným komentářem specifikovat jednotlivé výzkumné kroky.

f) Výzkumné otázky a hypotéza

Habilitant si klade výzkumnou otázku ve formě hypotézy. Píše: „Práva vo svojej hypotéze a štruktúre rieši základnú výskumnú otázku, či súčasný kontrolný systém regionálnej samosprávy SR je funkčný“ (s. 45), pričom samotnou hypotézu ďalej specifikuje takto: „Preto hypotéza pre túto habilitačnú prácu bola formulovaná nasledovne: Systém kontroly regionálnej samosprávy SR je funkčný, ak jeho vonkajšia zložka (vonkajšia kontrola) a vnútorná zložka (vnútorná kontrola) plnia stanovené ciele a úlohy vo vzťahu k dvom relatívne samostatným subsystémom verejného sektora:

- k regionálnej samospráve (samosprávnym krajom SR), ako významnej zložke verejnej správy SR, kde ciele a úlohy sú zákonom zakotvené primárne pre oblasť rozpočtu a majetku,
- k verejným financiam SR, kde ciele a úlohy sú zákonom zakotvené cez finančnú kontrolu ako predpísaný proces a spôsob overovania plnenia stanovených cieľov a úloh“. (s. 45).

Zvolený postup je možný. Hypotéza je svým obsahom verifikovateľná (resp. falsifikovateľná). Má empirický obsah potrebný na prověření hypotézy. K testování hypotézy autor uvádí: „Testovanie hypotézy bolo zamerané najmä na obsahové a kvalitatívne overovanie údajov na báze deskriptívnej štatistiky, ktorú v celom skúmanom období viedli obligatórne všetky samosprávne kraje SR pre potreby a účely MF SR (fiškálna a rozpočtová konsolidácia). Ďalším významným prameňom bola údajová báza povinného zverejňovania štruktúrovaných informácií...“ (s. 46). Konstatuji, že tento postup je postavený na předpokladu empirické báze ověřované hypotézy a vede k validním závěrům.

g) použité metody

Konstatuji, že Ing. Šagát, PhD. dovede ke svému zkoumání použít potřebné vědecké metody. Je zjevné, že výborně zná věcnou problematiku kontroly. K teoretické stránce použitých metod mám některé připomínky a komentáře. Autor používá dvě třídy metod: metody obecně (všeobecně) vědní, jako je analýza, syntéza, indukce, dedukce a další. Dále uvádí použití empiricko-kvantitativních metod (pozorování, měření) a metody kvalitativní. Z nich zmiňuje metodu případové studie a tzv. dobrou praxi. K tomuto výčtu podotýkám, že „dobrá praxe“ nesplňuje požadavky kladené na vědeckou metodu. Byla také použita metoda desk research (viz 1. kapitola), ač autor tuto metodu výslovně nezmiňuje. I přes uvedené výtky závěrem konstatuji, že habilitant dovede zvolit vhodné výzkumné metody a dovede je použít ve svém zkoumání.

h) použitá data a práce s nimi

Práce se opírá o unikátní data z provedených vnějších a vnitřních kontrol. Využívá informace týkající se analýzy rozhodujících determinant ovlivňujících existující kontrolní systém regionální samosprávy. Nástrojem pro práci s informacemi je obsahová analýza kontrolních zjištění. V nich jsou obsaženy kvantitativní a kvalitativní ukazatele plánování a výkonu kontrolních zjištění. Kontrolní zjištění jsou orientovány na prozkoumání, jak byly plněny hlavní cíle. Habilitační práce se soustřeďuje především na prozkoumání cílově a výsledkově orientované vnější a vnitřní kontroly. Ing. Šagát, PhD. prokazuje, že dovede pracovat s daty, analyzovat je a vyvozovat relevantní závěry

i) přínos habilitační práce

Přínos habilitační práce spatřuji ve dvojím směru. V oblasti teorie habilitační práce obohacuje vědeckou diskusi. Autor podává rozšířený pohled na kontrolu ve veřejné správě. (Podstata tohoto přínosu je znázorněna v tab. 1, s. 26). Největší přínos habilitační práce spatřuji v oblasti zdokonalování praxe veřejné správy. Předně je to empiricky podložený závěr odhalující nízkou funkčnost vnější kontroly a kriticky nízkou funkčnost vnitřní kontroly. Autor tak odhaluje faktory způsobující disfunkci kontrolního systému. Dalším přínosem je to, že autor z empirických zjištění vyvozuje návrhy v oblasti opatření zaměřených na zvýšení funkčnosti, efektivnosti a výkonnosti pro kontrolní praxi regionální samosprávy. Habilitační práce tak podává potřebné informace i metodické kroky, jak daný stav změnit. Vzhledem k tomu, že autor působí v této oblasti, resp. má bohaté praktické zkušenosti z kontroly ve veřejné správě, mohou být jeho návrhy pod jeho expertním vedením implementovány do praxe. Nabízí se také pod autorovým vedením vypracovat manuál pro zefektivnění systému kontroly v regionální samosprávě.

j) vyjádření k protokolu o originalitě práce

Protokol o originalitě práce vykazuje 3,67% shodu. Jedná se formální překryvy. Habilitační práci tudíž shledávám jako práci původní.

k) formální úprava práce

Z formálního hlediska habilitační práce splňuje všechny náležitosti kladené na tento druh kvalifikačních prací.

l) nejsilnější stránka posuzované habilitační práce a podněty na další zdokonalení

Nejsilnější stránkou posuzované práce je autorova hluboká a detailní znalost dané problematiky. Autor je nesporným odborníkem na danou problematiku, který se vyzná v detailech problému kontroly a má znalosti a schopnosti je prakticky řešit. Na straně druhé spatřuji i možnosti pro další odborný růst autora. Je jím především oblast další kultivace autorova metodologického potenciálu a s tím souvisejícího metodologického ukotvení výzkumné práce. Tím však nemíním říci, že mám zásadní výhrady k metodologickým základům a východiskům habilitační práce. Habilitační práce z pohledu metodologického ukotvení splňuje požadovaný standard. Moje kritická poznámka je kolegiálně a přátelsky míněnou pobídkou pro další odborně vědecký růst Ing. Vladimíra Šagáta, PhD.

Otázky do diskuse:

- Autor hovoří o kritériích 4 E (hospodárnosti, efektivnosti, účelnosti a účinnosti). Literatura tradičně uvádí 3E. Poprosil bych autora, aby v diskusi blíže (z hlediska extenze/rozsahu a intenze/obsahu) vymezil vztah uvedených pojmů.
- Z provedené analýzy je možné vypracovat SWOT analýzu. Pokuste se o její stručné představení.

Závěr k hodnocení habilitační práce: Habilitační práce Ing. Vladimíra Šagáta, PhD. splňuje nároky kladené na habilitační práce. Doporučuji habilitační komisi a vědecké radě, aby habilitační spis byl přijatý k habilitačnímu konání v oboru „manažment“ a aby na základě úspěšného habilitačního konání byl Ing. **Vladimírovi Šagátovi, PhD.** přiznán titul „docent“ v oboru „manažment“.

V Praze, dne 3.3. 2022

Prof. PhDr. František Ochrana, DrSc.

Fakulta sociálních věd

Univerzita Karlova